

Владленова І. В., доктор філософських наук, доцент, професор, Національний технічний університет "ХПІ" (Україна, Харків), vladlenova@email.ua

Розвиток позитивістської традиції в філософії науки

Позитивістська традиція зазнала ряд змін. В цілому позитивістська традиція не є однорідною системою, проте вона націлена на вивчення методологічних аспектів встановлення законів і формування наукових моделей. У спробі подолання методологічних проблем та оновлення позитивізму формувалися представлення про наукові підстави, методи, картини світу. Постпозитивізм характеризується націленістю на пошук "емпіричного базису" науки, що є продуктом раціональної конвенції, а також про її непереробну "теоретичну навантаженість" різними соціокультурними детермінантами. У логічному позитивізмі робиться спроба дослідити логічну систему науки, в постпозитивізмі – динаміку і зростання науки, а тому концепція науки в постпозитивізмі динамічна. Наука постає у вигляді динамічної багатоаспектної системи, завдання ж постпозитивізму дослідити динаміку процесу розвитку науки як процесу переходу системи з одного стану в інший.

Ключові слова: позитивістська традиція, позитивізм, логічний позитивізм, постпозитивізм, філософія науки.

* * *

УДК 130.2+130.3

Журба М. А.

доктор філософських наук, завідувач кафедри філософських та гуманітарних дисциплін, Інститут хімічних технологій Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (Україна, Рубіжне), zna_3@gambler.u

У ПОШУКАХ ЄДИНОГО: ЛАБІРИНТИ НЕЛІНІЙНОСТІ

У запропонованому дослідженні наголошено, що для пізнання віртуальної реальності необхідно усе ж таки сконцентруватися на нелінійному способі мислення, хоча така взаємодія й має інертність відносно цілісного бачення проблеми (утворення герменевтичного кола) та вимагає синтетичного підходу з імперативним вектором до утворення єдності усіх процесів. З'ясовано, що будь-яка частина потенційно (віртуально) містить у собі ідею цілого, тобто це певна голографічність, фрактальність, отже кожний фрагмент містить у собі усю повноту цілого (у потенційованому стані). Акцентовано увагу на тому, що такі особливості додатково ускладнюють пошук Цілого (Єдиного), бо у згорнутому стані воно міститься на різних етапах ієрархічної структури, де легко слугувати згорнуте ціле із самим Цілим. З'ясовано, що можливі результати такої неузгодженості обумовлюють проблеми віртуальної самоідентифікації людини.

Ключові слова: віртуальна реальність, поліонтичність, буття, небуття, *virtus*, ніщо.

Щодо можливого співвідношення віртуальної реальності та реальності, необхідно акцентувати увагу саме на нелінійному способі мислення, проте така взаємодія має інертність відносно цілісного бачення проблеми та вимагає синтетичного підходу з імперативним вектором до утворення єдності усіх процесів. Для вирішення поставленого завдання ми звертаємося до дослідження В.Моїсеєва, який розкриває цю методологію, на одному з прикладів своєї універсальної теорії, в якому автор розглядає застосування структур синтезу, структур ментальної багатоманітності пов'язуючи їх з феноменом розуміння.

Мова, звісно, піде про герменевтику – мистецтво тлумачення. Нагадаємо, що герменевтика – це філософський напрям, який утворився із теорії інтерпретації літературних текстів (Гадамер, Шлейєрмахер, Поль Риктор, Вільгельм Дільтей). Сам процес інтерпретації, та, власне кажучи, самого розуміння рухається по, так званому, герменевтичному колу, перехід від часного до загального, та від загального до часного.

У цілому герменевтичне коло є одним із основних понять філософії герменевтики, розглядається як метафора, що характеризує та описує взаємообумовленість

інтерпретації та розуміння. Це поняття уведено до філософського тезаурусу Ф.Шлейєрмахером: "...як ціле розуміється з окремого, а й окреме може бути зрозуміле тільки з цілого, має таку важливість для даного мистецтва і настільки незаперечно, що вже перші ж операції неможливо виконати без застосування його, та й величезне число герменевтичних правил більшого чи меншого мірою ґрунтується на ньому..." [1, с. 48].

Є особливості, на яку звернув увагу Ф.Шлейєрмахер: сам процес розуміння як такий не може бути завершений, бо думка рухається по траєкторії, що розширює коло. Постійне повернення коливання від цілого до частини, та від частини до цілого, розширюючи розуміння частини, з одного боку, з іншого, не відкидаючи орієнтири цілого. Таким чином, відбувається постійний процес взаємодії частини та цілого. Існують також й інші інтерпретації герменевтичного кола, хоча при більш детальному їх вивченні вони відповідають вищевикладеному матеріалу. Так В.Дільтей додав до герменевтичного кола філософську позицію автора, його психологічні властивості та особливості, додавши до них відповідні соціально-культурні умови створення того чи іншого твору. В.Дільтей був повністю переконаний, що суб'єкт, що пізнає себе через інших, але й інших він пізнає через себе.

Існують і підходи, які мали суттєві розбіжності у трактуванні герменевтичного кола Ф.Шлейєрмахером. Так М.Гайдеггер не погоджується із невирішеністю герменевтичного кола та зведенням його до рангу порочного кола. Він підкреслював, що в ньому існує, міститься закладена можливість при певних умовах досягнення первісного. Г.Гадамер у більшості своїх роздумів відносно герменевтичного кола спирався на М.Гайдеггера, який здебільшого переорієнтував вектор пошуку: основна задача полягає не в тому, як вийти з герменевтичного кола, а в тому, як туди вірно потрапити.

Для нашого дослідження більш за все цікава саме діалектична інтерпретація герменевтичного кола [2–6], у ситуації проведення аналогії із науковими методами дослідження – аналізом та синтезом, які, звісно річ, повинні тісно взаємодіяти між собою та доповнювати один одного, а підставою такої взаємодії виступає цілісність. Французький математик Ж.Адамар влучно підкреслює: "... всякий математичний доказ, яким бискладним він не був, має мені представитися чимось єдиним; у мене немає відчуття, що я зрозумів його, до тих пір, поки я не відчув його як єдину, загальну ідею" [7, с. 63]. Зрозуміло, що у герменевтиці нас цікавить суттєва проблема, яка має назву – герменевтичне коло. Це коло, ця проблема відома дуже з давніх часів та не втратила актуальності й досі. До констатації герменевтичного кола звертається В.Моїсеєв, який використовує її для збалансування своєї концепції. Стисло відтворимо його.

В.Моїсеєв, зазначає, що проблема герменевтичного кола пов'язана зі складністю розуміння цілісного твору. Коли ми читаємо роман, літературний твір тощо, то структура цього тексту та його розуміння володіє логікою нелінійності. Основна особливість розуміння нелінійності полягає у певній нестійкості ситуації вибору, що носить нелокальний характер дії.

До речі, ще у 1981 році Роджер Уолкотт Сперрі, професор психобіології, разом з Девідом Хьюбелом й Торстенем Візелом отримали Нобелівську премію за дослідження з фізіології та медицини за різні функціональні властивості правої та лівої півкулі мозку. Вищезазначені автори прийшли до висновку, що у лівій півкулі відбуваються процеси, що забезпечують лінійне поступове мислення, натомість у правій кулі – нелінійне, цілісне мислення. Різні способи мислення мають свій інструментарій, так лінійному притаманне планування, розрахунок натомість нелінійному – інтуїція [8], кураж тощо.

Повернемося до прикладу. Виникає цілком логічне питання: у чому проявляється ця нелінійність у художньому творі? Уся проблема полягає у взаємодії частини та цілого. Так, щоб зрозуміти текст в цілому необхідно зрозуміти кожну окрему частину, а для того, щоб повністю зрозуміти окрему частину – треба уявляти увесь текст в цілому. Чим не порочне коло?!

Виходить, що неможливо увійти в цю систему, не знаючи заздалегідь її смислів, з одного боку, а з іншого – будучи в середині цієї системи смислів ми не зможемо з неї вийти. В.Моїсєєв метафорично уявляє цю систему смислів у вигляді змії, що кусає себе за хвіст. Ця проблема була давно відзначена в герменевтиці. Багато дослідників намагалися вирішити та розірвати це коло. Зазвичай, у даній ситуації, використовується такий метод рішення, який називається методом поступових наближень.

В.Моїсєєв підкреслює, що подібний метод може застосовуватися не тільки в герменевтичному колі, але і в інших ситуаціях, коли виникає подібна циклічна взаємообумовленість різних елементів, різних складових загального цілого: де частини передбачають ціле, а ціле передбачає частини.

Особливість цього методу полягає у поступовому, а не абсолютному наближенні, розумінні тексту. Це здійснюється наступним чином: розглядається можливість досягнення часткового розуміння тексту, яка з часом прирощується, – відбувається перехід від одного часткового розуміння до іншого, більш безумовного. Для того, щоб конкретніше проілюструвати ту структуру, яка виникає в нелінійному процесі мислення, пізнання тексту В.Моїсєєв пропонує наступний рисунок (рис. 1).

Розглянемо детальніше запропонований приклад В.Моїсєєва. Автор пропонує зробити деякі роз'яснення: представлений літературний твір – це символічно зображена розкрита книга на рисунку. Далі В.Моїсєєв пропонує виділити певні частини цієї книги: начало та кінець. Звісно, структурних елементів може бути скільки завгодно, в залежності від самого твору та підходу до їх утворень. Тому у нашому дослідженні кількість частин, які можливо утворити, не має суттєвого значення. Увесь інтерес зосереджений на самій процедурі, демонструванні самого принципу, можливості розімкнути це герменевтичне коло. Що ж далі пропонує В.Моїсєєв?

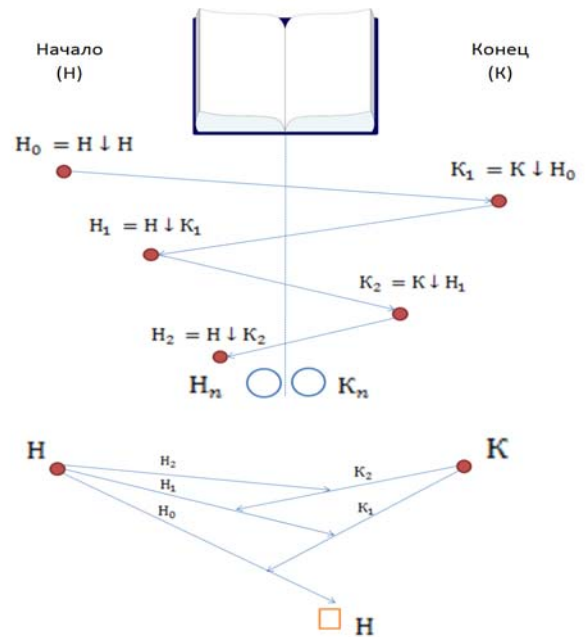

Рис. 1. Метод поступових наближень за В.І. Моїсєєвим

Зазвичай, коли ми починаємо читати певний літературний твір, і прочитали тільки начало, проте не знаємо про його кінець (звісно, це не значить, що ми не розуміємо начало, на початку завжди є момент незалежності, від усіх інших частин літературного твору) – саме так складається певне уявлення про загальну картину твору, яке полягає у тому, що формується перший фрагмент, – маленький острівцець смислу, без знання про його кінець. Далі ми починаємо читати кінець твору, і ті знання, що ми маємо про початок (наш смисловий острівцець) створює вже певний фон, на якому ми розміщуємо систему смислів кінця твору. У такому випадку сам кінець ми читаємо не зовсім незалежно від інших частин твору, – зазначає В.Моїсєєв, – ми починаємо розуміти кінець при умові зрозумілого начала. І, звісно, це буде зовсім інше розуміння, коли б ми просто узяли та прочитали кінець, не читаючи начало. Тому виходить, що переходячи до кінця, ми починаємо формувати умовну систему смислів, а саме таку систему смислів, що виникає при умові іншої системи смислів, отриманих з початку. Виходить, що тільки початок ми зрозуміли відносно незалежно від всього іншого тексту, проте сам кінець ми вже зрозуміли при умові розуміння начала. Далі рухаємося по тій же траєкторії, повертаємося до начала, читаємо його, але вже при умові знання кінця твору. Тому глибина пізнання начала буде значно більша від тієї, коли ми вперше прочитали його.

На нас буде впливати фон кінця твору і у певний момент часу ми починаємо глибше розуміти систему смислів твору. При продовженні цієї процедури у другий, третій четвертий і т.д. (усе залежить від тексту, настільки він є багатомірним, нелінійним), читання кінця із знанням начала тощо, ми будемо поступово поглиблювати наше розуміння системи смислів твору, і з кожним разом звернення до різних його частин, вже з більшим фоном (відповідно начала та кінця), ми будемо все більше сприймати цю систему смислів цілісно і

монолітно. Таким чином, ми можемо знову й знову повертатися у різні частини твору, причому те знання, яке ми отримали на передуючому етапі на кожному новому етапі буде утворювати фон, який буде по-новому звучати. Отже кожного разу ми будемо знаходити щось нове в тому самому творі.

Цей приклад наглядно демонструє, що у літературному творі є не тільки горизонтальне лінійне розуміння, що дозволяє рухатися у напрямі збільшення кількості тексту (від начала до кінця), але є й інший напрям, рух у глибину розуміння тексту. В.Моїсеєв називає його рухом по вертикалі, рухом, що демонструє перетворення смислів за рахунок розміщення себе на фоні інших сенсів. Отже процес розуміння напряму пов'язаний і залежить від наповненості смислового фону, на якому звершується черговий акт розуміння. Відомо, що цей фон часто називають контекстом (поєднання, зв'язок). Спіратися на контекст у розмові – це означає дотримуватися відповідного рівня абстракцій та використовувати відповідні поняття, задані в цьому семантичному полі, – у іншому випадку втратиться можливість розуміти співрозмовника.

Є ще одна особливість взаємодії фона контексту із подією: те, що раніше розглядалося, як подія на фоні, на наступному етапі починає виступати, як частина самого фона. Це призводить до того, що сам фон, контекст є постійно змінним, доповнюється після кожного нового прочитання частини художнього твору. Але ми розуміємо, якщо міняється фон (а від нього залежать події, оскільки вони накладаються на цей фон), то змінюються і самі події, які починають грати новими смисловими відтінками. Спираючись на цей приклад, ми можемо увійти в глиб твору, у його нелінійну структуру. Цей рух буде спрямований до повного узгодження смислових фрагментів, який завершиться тим, що на певному етапі ми не зможемо знаходити приріст нового смислу. Подальші читання в такому сенсі будуть позбавлені здорового глузду.

В.Моїсеєву вдається продемонструвати цю нелінійну систему входження смислів з точки зору структури ментальної багатоманітності. Він пропонує здійснити наступне, – уявити, що кожна частина твору (у нашому випадку, це начало та кінець) можуть виступати як багатомірні начала багатомірної сутності, які можуть проявляти себе різними сторонами.

Встановлено, що один і той же фрагмент тексту може визначати різні смисли, які відтворюються різними їх прочитаннями, у залежності від різних контекстів цього фрагменту. В.Моїсеєв приходить до висновку, що кожна частина твору багатомірна, вона виступає як джерело синтезу, в якій можливо вирізати ті чи інші сторони, аспекти цього синтезу. У прикладі вищезгаданого автора, такими джерелами синтезу є синтези начала та синтези кінця. Так, вперше читаючи твір, ми намагаємося зрозуміти смисл твору, на початку, не знаючи нічого іншого, не знаючи його кінця. Таким чином, з начала, як багатомірної системи смислів, ми вирізаємо на цьому етапі лише одну складову – складову, яку можливо зрозуміти, не знаючи нічого іншого, не знаючи інших фрагментів тексту. В.Моїсеєв цю складову зображає, як перший аспект початку (начало при умові самого себе) при умові незалежності, в даному випадку, при відсутності кінця.

Наступний крок, зазначає В.Моїсеєв, здійснюємо, коли ми переходимо до розуміння другої частини твору – кінця. Проте розуміння кінця відбувається на основі зрозумілого начала. На цьому етапі ми формуємо нову систему смислів – кінець при умові начала, яке було сформульоване на першому етапі. Наступний крок: ми знову переходимо до начала, проте починаємо вже розуміти значення початку при умові кінця, з урахування того, як він був сформований на попередньому етапі. Потім знову переходимо до кінця, при умові розуміння начала. Таким чином, продемонструвавши циклічний рух від однієї частини до іншої, ми поступово набираємо усе нові та нові аспекти цього твору.

Передуючий етап виступає певною обмежуючою умовою, фоном, який накладається на наступний етап. Звісно, подібний рух може бути дуже довготривалим, доки нові аспекти не будуть додавати вже ніяких смислів. В.Моїсеєв зазначає, що це буде досягнуто тоді, коли кожний аспект проникне в середину інших аспектів, вони, так би мовити, увійдуть у визначення один одного, отримаємо начало при умові кінця, і кінець при умові начала: багатократно узгодженими один із одним і утворюючим в межах замкнутого цілісного сенсу твору.

Учений зазначає, якщо в цілому відображати структуру ментальної багатоманітності, то графічно це буде виглядати наступним чином (див.: рис. 1).

На рисунку 1 зображено два джерела синтезу – начало та кінець у множинності свої багатоманітних проявів. Спочатку відповідно до вищевикладеного матеріалу, утворюється мода начала, як незалежна складова цього сенсу (Н0). Потім ця стрілка стає обмежуючою умовою для наступного синтезу для моди кінця (К1) потім стрілка, символізуючи аспект кінця, стає умовою для наступної моди (Н1). І так далі. Отже, те, що було стрілкою, аспектом, стороною на попередньому етапі, виходить обмежуючим етапом на наступній стадії. Таким чином, зазначає В.Моїсеєв, виникає досить цікавий випадок ментальної багатоманітності, де різні аспекти міняють свої ролі: будучи аспектами модальності на попередніх етапах, вони стають обмежуючими початками на наступних етапах.

Запропонована модель твору і того, як читач з ним ознайомлюється, виступає у якості дешифратора метода поступового наближення, який, по суті, дозволяє розімкнути герменевтичне (порочне?) коло. Такий хід думки приводить автора до висновку, що ті базові структури, які лежать в основі філософії всеєдності: синтез, обмежуючи умови, аспекти синтезу, процедура проєціювання і утворення процедури синтезу, виступають як деяка універсальна структура. Ця структура, методологія синтезу може по-різному себе проявляти у залежності від певних обставин. З цих позицій філософія всеєдності може бути піднята до певного строгого, еталонного знання, яке В.Моїсеєв намагається визначити терміном “логіка всеєдності” та здійснити спробу зведення цього знання до основного концепту певної науки: “Логіка всеєдності – система близьких логіко-філософських ідей у “російській філософії всеєдності, що утворює єдину логіко-методологічну конструкцію, що регулярно і досить уніфіковано застосовується представниками російської філософії

всеєдності для вирішення основних проблем цієї філософії” [9, с. 236].

З цієї точки зору метод, що використовується в російській філософії всеєдності – це є універсальний метод синтезу, який пропонує певну конкретну структуру, що використовують для вираження тих чи інших можливих синтезів різні філософи у своїх системах. Цю структуру В.Моїсєєв називає ментальною багатоманітністю філософії всеєдності.

Ми вважаємо, що проведене дослідження, результати якого зображений на вищерозглянутому рисунку (рис. 1), доречно продовжити наступним схематичним доповненням, яке демонструє смисли самих смислів. Тут ми беремо начало та кінець твору, і поступово читаючи один одного, ми все більше пов'язуємо ці утворені площини між собою. І цей процес буде продовжуватися до тих пір, доки ми не пов'яжемо усі можливі події комбінації елементи, тобто коли ці дві площини, якщо ми говоримо за графічне зображення, не перетворяться на єдину площину, яка є самототожною собі й не буде утворювати вже ніяких непередбачуваних фонів та додаткових смислів, що, звісна річ, буде можливе для розуміння її людиною.

Звісно, як зазначає В.Моїсєєв, російська філософія всеєдності передбачає, що світ – це велика кількість різноманітних початків, це безліч джерел синтезу, які можуть утворювати різні аспекти (сторони). Відомо, що ці аспекти синтезів самі становляться джерелами, генераторами нових синтезів. Так, ми можемо уявити складну ієрархічну структуру на вершині якої знаходиться вище джерело синтезу – безкінцевограничний кристал світу.

В.Моїсєєв, наводячи цю метафору, робить ще один важливий висновок, який ми в подальшому будемо використовувати у нашому дослідженні віртуальної реальності: чим більше певне начало обмежене, тим нижче воно знаходиться у ієрархії. Підтвердження цієї думки ми можемо побачити на рисунку 1.

Учений приходять до висновку, що у світі дві межі – на вершині знаходиться саме багате, саме повне буття, безкінечно багатомірне буття і безкінцеворізноманітне, до якого ми підіймаємося, проте, в самому низу знаходиться, так би мовити, 0 буття (більш детально цю властивість ми описуємо в контексті негативної антропології В.Флюсера) [10]. Тому основна ідея нашої роботи простежується у метафоричному визначенні: погляд в гору з опущеною головою...

А саме головне, що уся протилежність, суперечність буття лежить між цими межами. Врешті-решт ми розуміємо, що кожна частина потенційно, (віртуально) містить у собі ідею цілого, це певна голографічність, фрактальність. Голографічність – це та ситуація, коли ми намагаємося розділити ціле на певні частини, і кожна із них несе в собі усю інформацію про ціле. Як зазначає В.Моїсєєв, виникає така космічна голограма – кожний фрагмент містить в собі усю повноту цілого (у потенційованому стані). Такі особливості додатково ускладнюють пошук Цілого (Єдиного), бо у згорнутому стані воно міститься на різних етапах ієрархічної структури, де легко сплутати згорнуте ціле із самим Цілим. Така ситуація стає катастрофічною на тлі усезростаючої віртуалізації різних сфер діяльності людини та постійного вдосконалення медіатехнологій. Поява

віртуальної реальності, яка сьогодні уже майже безболісно “вживилася” у тіло сучасної культури, викликає одну з серйозних проблем сучасності – втрату відчуття реальності. Ця проблема, у свою чергу, обумовила необхідність віртуальної самоідентифікації сучасної людини.

Список використаних джерел

1. Шлейермахер Ф. Академические речи 1829 года / Ф.Шлейермахер. – М. : Науч. изд., 1987. – 218 с.
2. Попова Н.В. Герменевтическая практика у истоков украинского возрождения / Н.В. Попова // Философские перипетии. Вестник Харьковского государственного университета. – № 409/98. – С. 146–148.
3. Попова Н.В. Практика и опыт: герменевтический аспект / Н.В. Попова // Философские перипетии. Вестник Харьковского государственного университета. – № 437/99. – С. 36–38.
4. Попова Н.В. Герменевтика. От универсальной теории к прагматическому обоснованию / Н.В. Попова // Философские перипетии. Вестник Харьковского государственного университета им. В.Н. Каразина. – № 474/2000. – С. 247–253.
5. Попова Н.В. Герменевтика как практическая философия / Н.В. Попова // Философские перипетии. Вестник Харьковского государственного университета им. В.Н. Каразина. – № 486/2000. – С. 81–87.
6. Попова Н.В. “Историческая герменевтика” или способ конструирования мира прошлого / Н.В. Попова // “Світ–системна теорія і сучасні глобальні трансформації. Міжнародний семінар”. – Харків, 2000. – С. 97–99.
7. Адамар Ж. Исследования психологии процесса изобретения в области математики / Адамар Ж. – М. : Изд-во “Советское радио”, 1970. – 152 с.
8. Поліщук О.П. Інтуїція. Природа, сутність, евристичний потенціал: [монографія] / Олена Поліщук. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2010. – 228 с.
9. Моїсєєв В.И. Логика всеединства / Моїсєєв В.И. – М. : Изд-во “ПЕР СЭ”, 2002. – 415 с.
10. Zhurba M.A. The Transmedia Universe of Digitized Culture in the Context of Negative Anthropology by V. Flyusser / Zhurba M.A. // Оралдынгылымжаршысы: Научно–теоретический и практический журнал.– Уральск: “Уралнаучника”, 2013. – № 16 (64). – С. 128–134.

References

1. Shleyermaher F. Akademicheskie rechi 1829 goda / F.Shleyermaher. – M. : Nauch. izd., 1987. – 218 s.
2. Popova N.V. Germenevticheskaya praktika u istokov ukrainskogo vozrozhdeniya/ N.V. Popova // Filosofskie peripetii. Vestnik Harkovskogo gosudarstvennogo universiteta. – № 409/98. – S. 146–148.
3. Popova N.V. Praktika i opyt: germenevticheskii aspekt / N.V. Popova // Filosofskie peripetii. Vestnik Harkovskogo gosudarstvennogo universiteta. – № 437/99. – S. 36–38.
4. Popova N.V. Germenevtika. Ot universalnoy teorii k pragmaticheskomu obosnovaniyu / N.V. Popova // Filosofski peripetii. Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu im. V.N. Karazina. – № 474/2000. – S. 247–253.
5. Popova N.V. Germenevtika kak prakticheskaya filosofiya / N.V. Popova // Filosofski peripetii. Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu im. V.N. Karazina. – № 486/2000. – S. 81–87.
6. Popova N.V. “Istoricheskaya germenevtika” ili sposob konstruirovaniya mira proshlogo / N.V. Popova // “Svit–systemna teoriya i suchasni globalni transformatsiyi. Mizhnarodniy seminar”. – Harkiv, 2000. – S. 97–99.
7. Adamar Zh. Issledovaniya psihologii protsessa izobreteniya v oblasti matematiki / Adamar Zh. – M. : Izd-vo “Sovetskoe radio”, 1970.– 152 s.
8. Polischuk O.P. Intuyitsiya. Priroda, sutnist, evristichniy potentsial : [monografiya] / Olena Polischuk. – K. : Vid. PARAPAN, 2010. – 228 s.
9. Moiseev V.I. Logika vseedinstva / Moiseev V.I. – M. : Izd-vo “PER SE”, 2002. – 415 s.
10. Zhurba M. A. The Transmedia Universe of Digitized Culture in the Context of Negative Anthropology by V.Flyusser / Zhurba M.A. // Oraldy gyilyim zharshyisy: Nauchno–teoreticheskiy i prakticheskiy zhurnal. – Uralsk: “Uralnauchkniga”, 2013.– № 16 (64). – S. 128–

134.

Zhurba M. A., doctor of philosophical sciences, head of the department of philosophical and humanitarian disciplines of the Institute of Chemical Technologies of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine, Rubizhne), zna_3@rambler.ru

In search of The All: labyrinths of nonlinearity

In the proposed research it is emphasized that for cognition of virtual reality it is necessary to concentrate on the nonlinear way of thinking though such interaction has inertness concerning integral vision of the problem (the formation of the hermeneutical circle) and demands syncretical approach with the imperative vector to formation of unity of all processes. It is found out that any part comprises the idea of whole potentially (virtually), i.e. it is certain holographicality, fractality, therefore each fragment comprises all completeness of the whole (in the potentialized state). The attention is put on the fact that such features complicate the search of The All (The Whole) additionally because in the compressed state it is found at different stages of hierarchical structure where it is easy to confuse compressed whole with The Whole itself. It is found out that possible results of such inconsistency cause problems of human virtual self-identification.

Keywords: virtual reality, polyonticity, being, nonexistence, virtus, nothing.

Журба Н. А., доктор философских наук, заведующий кафедрой философских и гуманитарных дисциплин, Институт химических технологий Восточноевропейского национального университета им. Владимира Даля (Украина, Рубежное), zna_3@rambler.ru

В поисках Единого: лабиринты нелинейности

В предложенном исследовании отмечено, что для познания виртуальной реальности необходимо все же сконцентрироваться на нелинейном способе мышления, хотя такое взаимодействие и имеет инертность относительно целостного видения проблемы (образование герменевтического круга) и требует синкретического подхода с императивным вектором к образованию единства всех процессов. Выявлено, что любая часть потенциально (виртуально) содержит в себе идею целого, т.е. это определенная голографичность, фрактальность, следовательно, каждый фрагмент содержит в себе всю полноту целого (в потенцированном состоянии). Акцентировано внимание на том, что такие особенности дополнительно усложняют поиск Целого (Единого), потому что в свернутом состоянии оно находится на разных этапах иерархической структуры, где легко спутать свернутое целое с самим Целым. Выяснено, что возможные результаты такой несогласованности обуславливают проблемы виртуальной самоидентификации человека.

Ключевые слова: виртуальная реальность, полионтичность, бытие, небытие, virtus, ничто.

* * *

УДК 248.2+241.513

Жиртуева Н. С.

доктор философских наук, заведующая кафедрой гуманитарных, природных и технических дисциплин, Севастопольский факультет морского транспорта Киевской государственной академии водного транспорта им. гетмана П. Конашевича–Сагайдачного (Украина, Севастополь), zhr_nata@bk.ru

ОСНОВНЫЕ МЕТОДЫ ПРОСВЕТЛЕНИЯ В МИСТИЧЕСКИХ ТРАДИЦИЯХ МИРА И ИХ ОСОБЕННОСТИ

Целью статьи является анализ особенностей психопрактики мистических традиций мира. Исследование проводилось с помощью методов компаративного философско-религиоведческого анализа и мировоззренческого плюрализма. Делаются выводы, что характер и виды методов достижения просветленного состояния сознания зависят от решения следующих вопросов: 1) сущность Абсолюта и характер мистического контакта с Ним; 2) соотношение идеального и материального. К подготовительному этапу психопрактики относятся методы дисциплинарного аскетизма и психосоматических упражнений. Дисциплинарный аскетизм приобретает особенное значение в монистических и дуалистических мистических традициях, а психосоматические упражнения – в холистических и интеграционных традициях. Основными методами мистической психопрактики являются медитативное созерцание и любовь-доверие к Абсолюту. Метод медитативного созерцания Абсолюта является основным в имманентной мистике, а метод любви-доверия к Абсолюту – в трансцендентно-имманентной мистике.

Ключевые слова: метод, мистическая традиция, эгоцентрическое сознание, просветленное сознание, имманентная мистика, трансцендентно-имманентная (антиномичная) мистика, психопрактика, дисциплинарный аскетизм, психосоматические упражнения, медитативное созерцание Абсолюта, Любовь-доверие к Абсолюту.

(статья друкється мовою оригіналу)

Всё чаще современные гуманитарные науки обращаются к опыту мистических учений, актуальность исследования которых вызвана кризисными явлениями в материальной и духовной жизни общества. Во все времена мистические традиции являлись квинтэссенцией религиозного опыта преображения человека, качественной трансформации его психической жизни.

Важным направлением в современном религиоведении является компаративное религиоведение, которое направлено на выявление универсальных и индивидуальных особенностей мистических традиций мира с целью создания их универсальной типологии. Одна из моделей типологии предлагает классифицировать мистические традиции по основному методу мистической практики просветления. Так, например, востоковед Е.А. Торчинов выделяет “гностицистские”, “бхактицистские” и “тантрицистские” традиции, а религиозный философ С.Н. Булгаков говорит о мистике интуитивного гнозиса и молитвенной веры. По мнению современного исследователя А.Г. Сафронова, есть четыре группы методов – медитативные практики, психосоматические методы, дыхательные практики и использование психоактивных веществ.

С нашей точки зрения, исследование основных методов мистического просветления имеет не только важное теоретическое, но и практическое значение. В процессе мистической практики происходит постепенный переход от эгоцентрического сознания, сконцентрированного на материальных потребностях низшего Я-Эго человека, к сознанию просветленному, признающему приоритет высшего духовного Я. Вместе с тем, имеются существенные отличия между практикой просветления в разных мистических традициях. Она зависит от способа решения двух вопросов: 1) сущность Абсолюта и характер мистического контакта с Ним; 2) соотношение идеального и материального в мистическом опыте.

Согласно первой позиции выделяют два мистических типа – имманентный и трансцендентно-имманентный. Имманентная мистика утверждает возможность для мистика достичь “слияния” с Абсолютом по сущности. Это путь трансформационных изменений сознания адепта мистической практики и уничтожения представлений о человеческой индивидуальности. Данный тип мистики характерен для “религий чистого опыта”, или “естественных религий”, которые лишены представлений о сверхъестественном Абсолюте. Они воспринимают Абсолют как безличное Чистое Сознание (направления индуизма); Единственное Начало, из которого рождается бытие (даосизм); Пустоту, которая содержит в себе всю полноту бытия (буддизм махаяны).

Трансцендентно-имманентная (антиномичная) мистика характерна для “религий откровения”, или “религий Книги”, которые опираются на идеи монотеизма и креационизма, утверждая принципиальную разнородность Бога и мира, “тварного” и “нетварного”. Только в мистическом акте преодолевается бездна между Творцом и творением: трансцендентный Бог становится